

2. *Бондаренко С. М.* Імідж організації: сутність, зміст та основні етапи формування / С. М. Бондаренко, К. В. Ліфар // Вісник київського нац. ун-ту технології та дизайну. 2014. № 2 (11). С. 1–7.
3. Головні елементи іміджу підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kazedu.kz/referat/110557/1>
4. *Колодка А. В.* Імідж організації як економічна категорія: сутність зміст, основні етапи формування / А. В. Колодка, С. М. Ілляшенко // Прометей. 2012. № 2 (38). С. 164–170.
5. Корпоративний комплаєнс: українська перспектива. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/17361-korporativniy-komplayens-ukrayinska-perspektiva.html>

ТЬОРЛО Володимир Олександрович

канд. екон. наук, доц., НН ІМЕФ МАУП

МІРОШНИЧЕНКО Вікторія Володимирівна

канд. екон. наук, доц., НУ “Києво-Могилянська академія”

ЗАВЕРШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

В наш час завершення земельної реформи в Україні значною мірою сприятиме формуванню громадянського суспільства в нашій країні та вирішенню нагальних еколого-економічних проблем.

Актуальність розв’язання питань земельних відносин в Україні обумовлена такими обставинами:

По-перше, історично склалося так, що сільськогосподарська діяльність в українському суспільстві протягом століть була пріоритетною і в останні роки в структурі експорту продукція аграрного походження займає провідне місце (до 40 %);

По-друге, велика площа та питома вага сільгоспугідь (до 70 %) в земельному фонді вимагають зваженого підходу до їх використання, тому що впливають на стан довкілля і вимагають обґрунтованих заходів щодо збереження природного середовища країни;

По-третє, від якості продуктів харчування залежить не тільки здоров’я і працездатність кожної людини та економічний розвиток держави в цілому.

На підтвердження останнього свідчать те, що навіть країни, які не мають сприятливих природних передумов для сільськогосподарського виробництва попри значні витрати розвивають у себе даний сектор економіки.

В Україні Верховна Рада 18 грудня 1990 р. прийняла Постанову “Про земельну реформу”. Ця дата вважається початком найтривалішої в нашій країні реформи, об’єктом якої було оголошено всі землі. Після прийняття 30 січня 1992 р. Закону України “Про форми власності на землю” в нашій державі запроваджувалися приватна, колективна і держана форми власності, які з юридичної точки зору визначалися рівноправними. Після цього в Україні була прийнята ціла низка Законів, Указів Президента та Декретів Кабінету Міністрів щодо регулювання земельних відносин. Зокрема, 13.03.1992 р., 10.11.1994 р. та 03.12.1999 р. в назвах нормативних документів з цього питання вживався термін “прискорення”.

Проте Земельним Кодексом України, прийнятим 25.10.2001 р. було введено до 01.01.2005 р. мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, що призупинило завершення земельної реформи в нашій державі. За вказаний час планувалося розробити та прийняти необхідне законодавство і створити необхідну інфраструктуру для формування ринку сільгоспземель. При цьому заборонялося відчужувати (продавати, дарувати, передавати в заставу) 96 % земель сільськогосподарського призначення, що знаходяться у приватній власності, та 100 % їх площі, що перебувають у державній та комунальній власності. Вказані умови не було у встановлений термін виконано і Верховна Рада України (ВРУ) неодноразово продовжувала дію мораторію в підсумку до кінця 2019 р.

Середньостроковий план пріоритетних дій — 2020, був ухвалений 03.04.2017 р. Кабінетом Міністрів України, значною мірою враховував міністерську “Єдину комплексну стратегію та план дій, щодо розвитку сільського господарства та розвитку сільської місцевості в Україні на 2015–2020 роки” і використовувався Урядом для обґрунтування річних планів розвитку господарства країни, але не наблизив завершення земельної реформи. І тільки 31.03.2020 р. на позачерговій сесії ВРУ проголосувала за закон, спрямований на відкриття в Україні з 01.07.2021 р. ринку земель сільгосппризначення, який був підписаний 28.04.2020 р. Президентом України.

Слід зазначити, що в українському суспільстві, зокрема серед фахівців та науковців, стосовно окремих норм урядового законопроекту відбувалися дискусії, а в Києві навіть протестні акції. Вони стосувалися перш за все, розміру площі сільгоспугідь, що можуть бути придбані одним землекористувачем у власність, та відсутності в проекті надійних запобіжників, які б унеможливили перехід сільгоспугідь України у будь-які без винятку форми зарубіжної власності.

При обґрунтуванні в нашій державі норм, що регулюють земельні відносини, доцільно враховувати міжнародний досвід. Аналіз правового законодавства країн ЄС засвідчує, що практично у всіх них є обмеження, але вони різні. Зокрема обмеження щодо розмірів земельних ділянок та неможливості придбання їх у власність іноземцями притаманні для країн з перехідною економікою. Так, в Угорщині для фізичних і юридичних осіб дозволяється придбання до 300 га, в Польщі максимальна площа сільгоспугідь у власності фізичних осіб не може перевищувати 500 га [1, с. 9]. У високорозвинених кра-

інах ЄС не має юридичних обмежень щодо розмірів придбання сільгоспугідь та їх власників, але існує жорстке законодавство і дієвий механізм контролю за його виконанням щодо своєчасного відтворення родючості ґрунтового покриву та усунення порушень.

За існуючих в наш час умов пересічний показник вартості ріллі в Україні значно нижчий порівняно з європейськими країнами. Зокрема, по відношенню до східноєвропейських держав, в яких ринкові відносини в сільському господарстві почали розвиватися найпізніше серед країн Європи, вартість орних земель в нашій країні нижча в межах 3,75 (Болгарія) – 10,83 (Сербія) рази, а порівняно з вартістю в країнах Центральної та Західної Європи, за виключенням показників у Нідерландах та Швейцарії, в яких найвищий її рівень серед країн Європи, – в 13,3 (Іспанія) – 35 (Австрія) разів [1, с. 13].

Для подальшого ефективного розвитку сільського господарства нашої країни важливе значення має поглиблення ринкових відносин в аграрній сфері та створення необхідних передумов щодо його прискорення. В цьому відношенні першочергове значення має зростання вартості ріллі, в значній мірі чому буде сприяти збільшення попиту на землі сільськогосподарського призначення, що можливо за умови становлення ринкових відносин в аграрній сфері. В наш час в структурі власності на сільськогосподарські угіддя у приватному секторі знаходиться 74,95 % їх площі, у державному – 24,06 %, у комунальному – 1,07 %, у колективному – 0,04 % [2].

Останнім часом набула поширення така форма землекористування як агрохолдинги. В 2019 р. вони обробили 6,45 млн га сільгоспугідь, що складає 16 % їх загальної площі в країні. ТОП-10 найбільших з них були такі: понад 500 тис. га площа землекористування була у двох: “Укрлендфармінг” (550 тис. га) та “Кернел” (530 тис. га), від 300 до 400 тис. га мали також два агрохолдинги – “Агропросперіс” (396 тис. га) і Миронівський хлібопродукт (370 тис. га), а решта шість агрохолдингів використовували від 100 до 250 тис. га сільгоспугідь [2, с. 12].

Виходячи з максимальних розмірів земельних банків найбільших з існуючих агрохолдингів України стає зрозумілим, чому в початкових варіантах проекту закону “Про ринок землі в Україні” пропонувалося дозволити приватизувати суб’єктам господарювання сільгоспугіддя площею до 500 тис. га, але слід зазначити, що надмірна концентрація земель у невеликій кількості аграрних суб’єктів господарювання не буде сприяти раціональному використанню ґрунтового покриву та збереженню природного середовища. Крім того це негативно вплине на становлення конкуренції в агробізнесі, а з сільськогосподарського виробництва буде витіснитися національний товаровиробник. Тому надзвичайно великого значення у формуванні громадянського суспільства в Україні набуває формування сприятливого середовища для розвитку фермерських господарств.

В Україні 01.01.2020 р. є 45,3 тис. фермерських господарств, які обробляють 3,8 млн га сільгоспугідь. Проте господарств з площею землекористування понад 500 га було всього 11. На перспективу у формуванні сучас-

ного громадянського суспільства в Україні особливо велике значення має створення економічних і передових умов для розвитку фермерських господарств. Площа їх землекористування повинна визначатися можливостями відтворення родючості угідь, використання сучасних технологій і сівозмін, а також враховувати особливості природного середовища в якому знаходяться земельні ділянки. При цьому приватизація сільгоспугідь повинна здійснюватися поетапно. Зокрема, на першому етапі в Поліссі України у зв'язку з дрібноконтурністю земельних ділянок площа угідь у власності фермерських господарств може сягати 200 га, в Лісостепу – до 500 га і в степовій зоні, де за агротехнічними рекомендаціями необхідно застосовувати 9-пільні сіво-зміни, – до тисячі гектарів [2].

Україна в цілому має сприятливі природні передумови для аграрного виробництва, а тому завдання земельної реформи полягає у створенні необхідних правових і економічних умов для його розвитку сільського господарства, зокрема зростання продуктивності сільгоспугідь, забезпеченні однакових можливостей щодо придбання земельних ділянок та отримання фінансових ресурсів для їх раціонального використання. При цьому правова база повинна запобігати проявам корупції, забезпечувати можливості вільного доступу до необхідної інформації щодо використання земельних угідь на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях. Реалізація цих умов підвищить продуктивність сільгоспугідь та конкурентоспроможність сільгосппро-дукції України на світовому ринку.

Джерела

---

1. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охоро-ни земель сільськогосподарського призначення державної власності та роз-порядження ними [Електронний ресурс]: Постанова КМ від 7 червня 2017 р. № 413/ Кабінет міністрів України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF>. Назва з екрана.
2. Земельний довідник України 2020 [Електронний ресурс] / Інфографічний довідник. Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelniy-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelniy-fond-krayini>. Назва з екрана.

ТЬОРЛО Володимир Олександрович

канд. екон. наук, професор МКА, НН ІМЕФ МАУП

РОГАЧОВ Вадим Ігорович

магістрант, НН ІМЕФ МАУП

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КОРПОРАТИВНОЇ